

LENGVAI SUPRANTAMOS KALBOS LYGIŲ APRAŠAS

LENGVAI SUPRANTAMOS KALBOS LYGIŲ APRAŠAS

Lengvai suprantamos kalbos tekstai reikalingi įvairioms visuomenės grupėms, kurios gerokai skiriasi tarpusavyje. Taigi ir tekstų lengvai suprantama kalba supaprastinimo lygis yra ne vienas. Dalyje tekstų lengvai suprantama kalba pateikiama tik labai supaprastinta ir bendro pobūdžio informacija, kituose – įtraukiama ir daugiau detalių, vartojama kalba gali būti šiek tiek įvairesnė. Žmonės, kuriems reikalingi tekstai, parašyti lengvai suprantama kalba, ar specialistai, dirbantys su šiais žmonėmis, gali įvertinti, kokio supaprastinimo lygio tekstai žmonėms yra tinkamesni.

Skirtingose šalyse taikomi kiek skirtingi lengvai suprantamos kalbos lygiai ir jų žymėjimai. Remdamiesi kitų šalių patirtimi siūlome skirti tris lengvai suprantamos kalbos lygius. Šis lygių aprašas turėtų padėti suprasti, ko galima tikėtis iš vieno ar kito lengvai suprantamos kalbos lygio, ir į ką reikėtų atkreipti dėmesį priskiriant tekstus vienam arba kitam lygiui.

Aprašas pateikiamas lentelės forma. Joje aprašomos lengvai suprantamos kalbos ypatybės, būdingos trims tekstų lygiams. Lentelėje pateikiami tik lygius skiriantys aspektai. Tekstų lengvai suprantama kalba ypatybės, būdingos visiems trims lygiams, nėra išskiriamos. Taigi bendrieji tekstų lengvai suprantama kalba principai, aprašyti „Tekstų lengvai suprantama kalba rengimo gairėse“, turi būti taikomi rengiant tekstus visais trimis lygiais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis aprašas dar turėtų būti plečiamas ir tikslinimas. Tai padaryti bus galima tada, kai turėsime daugiau išbandytų tekstų lengvai suprantama lietuvių kalba pavyzdžių. Dabartinis aprašas yra parengtas remiantis lietuvių kalbos kaip svetimosios A1 (maždaug atitinkantis 1 lygį), A2 (maždaug atitinkantis 2 lygį) ir B1 (maždaug atitinkantis 3 lygį) lygių aprašais ir tekstais, vokiečių lengvai suprantamos kalbos lygių aprašu „Capito Kriterienkatalog“¹ bei šių gairių autorių sukaupta patirtimi.

¹ https://capito.dotcombinat.de/wp-content/uploads/2019/11/kriterienkatalog_2019.pdf

BENDRIEJI SKIRTUMAI

	1 lygis	2 lygis	3 lygis
ŽYMĖJIMAS			
TEKSTO POBŪDIS	Trumpi, įvadiniai tekstai, perteikiantys esminę informaciją. Detali informacija nėra pateikiama.	Neilgi tekstai, perteikiantys esminę informaciją tam tikra tema. Palaipsniui tekste gali būti pateikiama nauja, detalesnė informacija. Išsamesni tekstai galimi, jeigu skaitytojas turi pakankamai laiko perskaityti tekstui.	Įvairios temos. Galimos ir įvairių sričių specialistams skirtos temos, tačiau tekstai parengti taip, kad būtų suprantami plačiajai visuomenei.
ESMĖS IR DETALIŲ SUPRATIMAS	Suprantama esminė informacija.	Suprantama esminė informacija, gali būti suprantamos aiškiai pateiktos detalės, iliustruojamos pavyzdžiais.	Suprantama esminė informacija, gali būti suprantamos aiškiai pateiktos detalės, iliustruojamos pavyzdžiais.
TIKSLINĖS GRUPĖS	Žmonės, patiriantys didelių kognityvinių iššūkių, sunkių mokymosi sunkumų, ar neseniai lietuvių kalbos mokytis pradėję negimtakalbiai.	Žmonės, patiriantys kognityvinių iššūkių, mokymosi sunkumų ar lietuvių kalbos pagrindus įgiję negimtakalbiai.	Pažengę negimtakalbiai lietuvių kalbos vartotojai, žemesnio išsilavinimo žmonės ar pagrindinės mokyklos moksleiviai, taip pat žmonės su neryškiais intelekto sutrikimais.
TEKSTO ILGIS	Trumpas tekstas, suskirstytas į trumpas logines atkarpas.	Neilgas tekstas, suskirstytas į gana trumpas logines atkarpas	Gali būti kiek ilgesnis tekstas, taip pat suskirstytas į trumpas logines atkarpas.
VIDUTINIS SAKINIO ILGIS	5 žodžiai	7 žodžiai	10 žodžių

PAVEIKSLĖLIAI	Kiekviena mintis iliustruojama paveikslėliu.	Maždaug kiekviena pastraipa iliustruojama paveikslėliu.	Jeigu tikslinė grupė nėra žmonės su intelekto negalia, paveikslėliai nėra būtini, bet jie gali palengvinti teksto supratimą.
GRAMATIKA			
SAKINIŲ STRUKTŪRA	Vientisiniai sakiniai.	Daugiausia vientisiniai sakiniai. Galimi sudėtiniai sakiniai, kuriuose šalutiniai sakiniai prasideda <i>kad, jeigu, nes, kuris / kuri, kai, kaip, su kuo</i> .	Galimi įvairesni sudėtiniai sakiniai. Šalutiniai sakiniai, prasidedantys <i>kad, jeigu, nes, kuris / kuri, kai, kaip, su kuo</i> . Gali pasitaikyti šalutinių sakinių, išreikštų dalyvinėmis (<i>gyvenantis mieste</i>), padalyvinėmis (<i>grįžus namo</i>) ar pusdalyvinėmis konstrukcijomis (<i>valgydami ledus</i>).
VEIKSMAŽODŽIŲ FORMOS	Tik paprastos veiksmažodžių formos.	Daugiausia paprastos veiksmažodžių formos. Galimi dažni dalyviai, atliekantys būdvardžio funkcijas. Pvz., <i>pavargęs, pavargusi, vedęs, ištekėjusi</i> .	Gali pasitaikyti dalyvių, padalyvių ar pusdalyvių (<i>rašantis, grįžęs, pavalgiusi, eidamas, lyjant</i>).
LAIKAI	Tik vientisiniai laikai (esamasis, būtasis kartinis ar būsimasis laikas).	Tik vientisiniai laikai (esamasis, būtasis kartinis, būtasis dažninis ar būsimasis laikas).	Gali pasitaikyti sudėtinių laikų (<i>yra užsirašęs</i>).
VEIKIAMOJI IR NEVEIKIAMOJI RŪŠIS	Tik veikiamoji rūšis. Neveikiamosios rūšies konstrukcijų gali pasitaikyti tik gerai žinomose formuluotėse (<i>pažįstamas, žinoma</i>)	Tik veikiamoji rūšis. Neveikiamosios rūšies konstrukcijų gali pasitaikyti tik gerai žinomose formuluotėse (<i>pažįstamas, žinoma</i>)	Galimos neveikiamosios rūšies konstrukcijos (<i>kalbama, parašyta</i>).
NUOSAKA	Tiesioginė ir liepiamoji nuosaka.	Tiesioginė ir liepiamoji nuosaka. Gali pasitaikyti tariamosios nuosakos atvejų.	Tiesioginė, liepiamoji ir tariamoji nuosaka.

ŽODYNAS

ŽODYNO ĮVAIROVĖ	Viename tekste vartojama kuo mažiau skirtingų žodžių.	Viename tekste vartojama kuo mažiau skirtingų žodžių.	Viename tekste gali būti vartojama daugiau skirtingų žodžių.
SINONIMAI	Sinonimai nevartojami. Vienam dalykui pavadinti vartojamas tas pats žodis.	Sinonimai nevartojami. Vienam dalykui pavadinti vartojamas tas pats žodis.	Jeigu reikia, sinonimų gali pasitaikyti.
PERKELTINĖS REIKŠMĖS PASAKYMAI	Vartojami tik tiesioginės reikšmės pasakymai.	Vartojami tik tiesioginės reikšmės pasakymai.	Gali pasitaikyti kalboje dažnų perkeltinės reikšmės pasakymų (<i>bėga laikas</i>).
JUNGTUKAI	Vartojami paprasti ir dažni jungtukai: <i>ir, arba, o, bet, nes, kai</i> .	Vartojami paprasti ir dažni jungtukai: <i>ir, taip pat, arba, o, bet, nes, kai, kol, kaip, kad, taigi, todėl, jeigu</i> .	Vartojama daugiau, tačiau taip pat dažnų jungtukų: <i>ir, taip pat, arba, bet, tačiau, nes, kadangi, kai, kol, iki, kaip, kad, taigi, todėl, jeigu, nors</i> .
PRIELINKSNIAI	Dažni, kasdieninės vartosenos prielinksniai: <i>iš, į, prie, ant, prieš, po, su, be</i> .	Dažni kasdieninės vartosenos prielinksniai: <i>iš, į, pas, prie, per, pro, ant, tarp, prieš, po, su, be, dėl</i> .	Galimi visi pakankamai dažnai vartojami prielinksniai.
ĮVARDŽIAI	Vartojami labai retai ir tik tada, kai yra aišku, į ką jie nurodo.	Vartojami retai ir tik tada, kai yra aišku, į ką jie nurodo.	Vartojami dažniau, bet tik tada, kai yra aišku, į ką jie nurodo.

Parengė: Justina Bružaitė-Liseckienė, Laura Vilkaitė-Lozdienė ir Inga Daraškienė (Vilniaus universiteto Taikomosios kalbotyros institutas)

Aprašas parengtas projekto „Lengvai suprantamos kalbos populiarinimas socialinei įtraukčiai skatinti (Promoting Easy-to-Read Language for Social Inclusion – **PERLSI**)“ metu.

Projekto numeris: 2020-1-LV01-KA204-077527

Projektas vykdytas nuo 2020-10-01 iki 2022-10-01

Projekto partneriai:

Latvijos universiteto Taikomosios kalbotyros centras (Latvija), „The Easy-to-Read Agency“ (Latvija), „Zavod RISA“ (RISA Institutas, Bendrojo, funkcinio ir kultūrinio raštingumo centras, Slovėnija), Informacijos kaupimo ir sklaidos centras (IKSC, Lietuva), Vilniaus universiteto Taikomosios kalbotyros institutas

Aprašą galite naudoti pagal „Creative Commons“ Priskyrimo-Nekomercinio naudojimo Viešąją licenciją:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.lt>

Šis dokumentas parengtas Europos Komisijos užsakymu, tačiau atspindi tik autorių požiūrį ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą.

